

MUZIEK
LITERATUUR
TONEEL
BEELDENDE KUNST

KUNST AAN DE DIJK KORTENHOEF

DE GOLDBERGVARIATIES

van Johann Sebastian Bach

10 oktober 2019 | 20:15 uur

in HET OUDE KERKJE te KORTENHOEF

Programma: Aria mit verschiedenen Veränderungen, BWV 988 (1741)

Aria

Variatie 1

Variatie 2

Variatie 3 – Canone all' Unisono

Variatie 4

Variatie 5

Variatie 6 – Canone alla seconda

Variatie 7 – Al tempo di Giga

Variatie 8

Variatie 9 – Canone alla terza

Variatie 10 – Fughetta

Variatie 11

Variatie 12 – Canone alla quarta

Variatie 13

Variatie 14

Variatie 15 – Canone alla quinta: Andante

Pauze

Na de pauze:

Variatie 16 – Ouverture

Variatie 17

Variatie 18 – Canone alla sesta

Variatie 19

Variatie 20

Variatie 21 – Canone alla settima

Variatie 22 – Alla breve

Variatie 23

Variatie 24 – Canone all'ottava

Variatie 25 – Adagio

Variatie 26

Variatie 27 – Canone alla nona

Variatie 28

Variatie 29

Variatie 30 – Quodlibet

Aria da capo

Biografie

Hannes Minnaar is een van Nederlands meest succesvolle pianisten. Hij sloot zijn studie bij Jan Wijn aan het Conservatorium van Amsterdam af met een 10 en onderscheiding en volgde daarna lessen bij onder anderen Willem Brons, Menahem Pressler en Ferenc Rados. Tegelijkertijd studeerde hij orgel bij Jacques van Oortmerssen.

Als prijswinnaar van de internationale concoursen in Genève (Concours de Genève, tweede prijs, 2008) en Brussel (Koningin Elisabeth Wedstrijd, derde prijs, 2010) wist hij internationaal de aandacht op zich te vestigen. De Borletti-Buitoni Trust kende hem in 2011 een van hun prestigieuze beurzen toe.

Hannes Minnaar soleerde bij vele orkesten, waaronder het Koninklijk Concertgebouworkest en het Nationaal Orkest van België, onder dirigenten als Marin Alsop, Herbert Blomstedt, Frans Brüggen, Eliahu Inbal en Edo de Waart. Hij geeft recitals in heel Europa en daarbuiten. Zo trad hij op in het Concertgebouw (Amsterdam), Gewandhaus (Leipzig) en Musashino Hall (Tokio) en was hij te gast bij pianofestivals in Bordeaux, Guangzhou en La Roque d'Anthéron.

Ook als kamermusicus is Minnaar actief. Met zijn Van Baerle Trio won hij prijzen op concoursen te Lyon (CIMCL, eerste prijs, 2011) en München (ARD, tweede prijs, 2013). In 2014 traden zij in de serie "Rising Stars" op in de meest toonaangevende zalen van Europa, waaronder de Musikverein (Wenen) en Cité de la Musique (Parijs). Daarnaast werkte Minnaar samen met de musici: Janine Jansen, Isabelle van Keulen en Mischa Maisky.

De solocd's die Minnaar tot dusver uitbracht werden met enthousiasme ontvangen. Zijn debuutcd werd bekroond met een Edison en was aanleiding voor een pagina vullend artikel in Gramophone. Hetzelfde blad schreef over de in 2013 verschenen cd "Bach Inspirations": "After Minnaar's debut disc, this makes two hits in a row". BBC Music Magazine waardeerde het album met 5 sterren en selecteerde het als "Instrumental choice of the month". In het najaar van 2016 kwam zijn derde solocd uit, geheel in het teken van Gabriel Fauré. Ook hierover was Gramophone lovend: "Minnaar's identification with this unique realm of music is complete and his deeply felt interpretations shine with clarity and infinite nuance".

Met Jan Willem de Vriend en het Orkest van het Oosten heeft Minnaar de afgelopen seizoenen alle vijf pianoconcerten van Beethovens opgenomen. De cd's werden zowel door de nationale als internationale pers zeer goed ontvangen.

Recente en toekomstige engagementen omvatten onder andere concerten met het BBC Philharmonic onder leiding van Juanjo Mena, het Rotterdams Philharmonisch Orkest onder leiding, het Residentie Orkest en Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya onder leiding van Jan Willem de Vriend, het Radio Filharmonisch Orkest onder leiding van Markus Stenz en Queensland Symphony Orchestra onder leiding van Alondra de la Parra.

In seizoen 2016-17 had Minnaar een eigen "Spotlight" serie in het Concertgebouw. Naast zijn optreden in de ZaterdagMatinee, gaf hij een solorecital in de kleine zaal, een concert met het Engelse Heath Quartet en een concert met het Van Baerle Trio.

In de herfst van 2016 ontving Minnaar bovendien de Nederlandse Muziekprijs, de hoogste onderscheiding die door het Fonds Podiumkunsten, namens de minister van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap, aan jonge getalenteerde musici wordt toegekend.

In seizoen 2018-19 maakte Minnaar succesvol zijn debuut in de serie Meesterpianisten in Het Concertgebouw met laaiende recensies in Trouw, Volkskrant en NRC. Na 22 jaar speelde weer een Nederlandse pianist in deze prestigieuze serie. En seizoen 2019-20 begint hij in Kortenhoeve, als kersverse vader!

Programmatoelichting

Tegen de tijd dat Bach rond 1741 zijn *Goldbergvariaties* componeerde, volgens het titelblad bedoeld voor 'de liefhebbers ter verstrooiing van hun gemoed', vonden veel tijdgenoten zijn geleerde muziek te 'ouderwets', te ingewikkeld en te academisch.

In een even trotse als eigenzinnige reactie op dergelijke kritiek schreef de geniale Bach in de laatste tien jaar van zijn leven zijn meest abstracte werken, waaronder *Das Musikalische Opfer*, de *Kunst der Fuge* en zijn *Goldbergvariaties*.

Slaapproblemen van graaf Hermann Carl von Keyserling zouden de directe aanleiding tot de *Goldbergvariaties* hebben gevormd, een alles behalve slaapverwekkende reeks van dertig variaties over een *Aria* (een weemoedige sarabande). Als beloning voor zijn ingenieuze meesterwerk ontving Bach van de graaf, die de variaties naar verluidt iedere avond in zijn slaapvertrek liet uitvoeren door een jonge, briljante klavecimbelspeler met de naam Johann Gottlieb Goldberg, een gouden beker met honderd Louis d'Or. Van deze Goldberg ontbreekt in de geschiedenisboeken en musicologische geschriften echter ieder spoor...

Legendarisch werden twee opnames van de *Goldbergvariaties*: de klavecimbelversie (RCA) van pionierster Wanda Landowska uit 1945 en de laatste studio-opname van Glenn Gould uit 1981 (Sony), totaal uiteenlopende opnames die overeenstemmen in hun zangerigheid en bijna religieuze toewijding.

Landowska laat de klavecimbel zingen als een Bechstein-vleugel en de excentrieke Gould zingt hoorbaar de melodielijnen in stemmen en tussenstemmen mee. Beide opnames raken meer dan alle andere aan de mysterieuze essentie van Bachs variaties, die behalve talloze musici ook schrijvers - o.a. 'Goldbergvariaties' (2006) van Janine Hoekstein, 'Contrapunt' (2008) van Anna Enquist en 'Goldberg' (2015) van Bert Natter- en choreografen inspireerde.

Uit de vele opnames die dappere pianisten en klavecinisten inmiddels van de gecompliceerde en pianotechnisch bijna 'onbegaanbare' *Goldbergvariaties* maakten, valt een wetmatigheid af te lezen: hoe abstracter de muziek, hoe persoonlijker de interpretaties.

De *Aria* waarop de dertig variaties – volgens het titelblad 'veranderingen' – waaruit Bachs *Goldbergvariaties* zijn opgebouwd, ontleende de componist aan de vermoedelijk rond 1740 geschreven *Aria* uit het *Klavierbüchlein für Anna Magdalena Bach*, dat hij had samengesteld voor zijn tweede echtgenote Anna Magdalena Bach.

Deze *Aria*, waarmee de compositiecyclus wordt ingeleid, is een opmerkelijk lieflijke *sarabande*. De daarop volgende variaties worden gaandeweg steeds complexer en aan het slot van de cyclus eindigt Bach met een letterlijke herhaling van de openingsaria. Bijna alle variaties staan in de toonsoort G majeur, alleen voor de variaties 15, 21 en 25 koos Bach juist de toonsoort g mineur. De variaties volgen niet zozeer de melodie van de *Aria*, maar eerder het harmonisch verloop van de uit 32 'fundamentele' noten opgebouwde baslijn.

Elke derde variatie is een intervalcanon, waarbij de intervallen in de opeenvolgende canons steeds groter worden, van prime tot none. De dertigste variatie is echter geen canon maar een meer ontspannen 'quodlibet' of 'potpourri'. Daarin verwerkte Bach twee populaire liedjes uit zijn tijd, die hij muzikaal met zijn eigen thematiek vermengt: *Ich bin so lang nicht bei Dir g'west* ('Ik ben zo lang niet bij jou geweest') en *Kraut und Ruben haben mich vertrieben* (Zuurkool en rapen hebben mij weggejaagd). Alsof Bach tegen Anna Magdalena wilde zeggen: na al mijn gezwog aan die steeds complexer wordende variaties, wordt het nu tijd om weer gezellig samen met de kinderen zuurkool en rapen te gaan eten.